

Jumalateenistus Nõos P, 09.01.22 kell 11.00, Kristuse ristimise püha

Lektsioonid: Js 42:1–4; Mt 3:13–17

Jutlus: Tt 3:4–7

Laulud: 59 (1–7); 210 (1–6, 7); 52 (1–3); 129 (1–5)

Kui aga Jumala, meie Päästja heldus ja inimesearmastus ilmus, siis ta päästis meid – mitte õiguse tegude tõttu, mida meie nagu oleksime teinud, vaid oma halastust mööda, uuetsünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu. Seda Vaimu on ta meie peale ohtralt valanud Jeesuse Kristuse, meie Päästja läbi, et meie, tema armust õigeks saanud, oleksime igavesse elu pärijaiks lootuse põhjal.

Tänane kirjakoht annab meile selge sõnumi selle kohta, mida ja kui palju muudab inimese elus ristimine.

Elame ajal, mil ristimine on omandanud natuke lahjema tähenduse kui varem. Mulle tundub, et osalt on siin „süüdi“ ka kirik ise, sest ta ei käsitle ristimist enam päriselt tähenduses *conditio sine qua non* (ld 'tingimus, ilma milleta mitte'), ehk tingimusena ilma milleta pääsemine igavesse ellu pole võimalik.

Toon siin ühe lihtsa näite. Kirik matab kristlikult ristimata inimesi. Põhjus selleks on peamiselt hingehoidlik: ristimata surnu lähedastelt, kes on oma lähedase inimese surmajärgse käekäigu pärast mures, ei taheta võtta lootust, et võib-olla halastab Jumal ka ristimata inimesele.

Aluse selleks annab tegelikult ka tuntud kirjakoht Mk 16:16: „Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka.“ Siit võib nimelt välja lugeda, et pääsemiseks on tõepoolest tarvis nii ristimist kui ka usku, kuid hukkamõistmise vältimiseks piisab ka usust. See jätab n-ö ukse lahti võimalusele, et inimene, kes surmahetkel Jumalasse uskus, teisisõnu Teda usaldas, pälvib siiski Jumala halastuse.

Selline vahetegemine pääsemise ja mitte-hukkamõistmise vahel ei peaks aga meie, elavate südameid siiski liiga rahulikuks tegema. Sest kristlikus kirikus on läbi aastasade ristimist ikkagi peetud pääste garantiiks.

Siin võiks meile eeskujuks olla ka altarist loetud kirjakoht Mt 3:13–17, milles Jeesus nõuab Ristija Johanneselt enda ristimist, ehkki viimane püüab seda takistada, mõeldes, et Jeesusel kui Jumala Pojal tuleb ristida Johannest kui inimest ja mitte vastupidi. Jeesus aga ütleb Johannesele: „Olgu pealegi; sest nõnda on meile kohane täita kõike õigust!“ Sellest Jeesuse vastusest võib aru saada nii, et pole tähtis, kes ristib, kui tal on selleks voli antud (ja Ristija Johannes oli ju Jumala valituna igati volitatud).

Ristimine on Jumala poolt seatud toiming ehk sakrament, mille juures inimlikud arusaamad on teisejärgulised. Seega võiks ristimist võrrelda ka juriidilise toiminguga, mille teostamisel õigustatud isiku poolt on igal juhul õiguslikud tagajärjed.

Niisiis, see kes tahab Jumala ees õige olla, peab olema igal juhul ristitud. Jumala halastusele siin apelleerida pole mõtet, nii nagu ka kohtujuhtumi korral pole süüalusel mõtet apelleerida kohtuniku halastusele: halastus võib tulla, kuid ei pruugi tulla. (Meenutagem siinkohal kuninganna Estri kõhklusi palvega kuninga ette minekul: seaduse järgi ei pidanud kuningas palvele vastu tulema, kuid võis seda soodsal juhul siiski teha.)

Tänases jutluses aga saame apostli käest teada, a) millest ristitav pääseb, b) kes on Päästja ning c) mille ja kelle kaudu päästmine tuleb.

Niisiis kõigepealt: millest ristitav pääseb?

Enne meie kirjakohta kirjutab apostel oma lähemale kaastööilisele Tiitusele talle juhtida antud koguduste kohta: „Tuleta neile meelde, et nad alistuksid valitsejaile ja võimukandjaile, oleksid kuulekad, valmis igale heale teole, kedagi ei teotaks, oleksid rahupüüdlikud, lebed, osutades kõigi inimeste vastu igapidi tasadust. Meiegi olime kord ju arutud, sõnakuulmatud, eksijad, orjates mitmesuguseid himusid ja lõbusid, elades kurjuses ja kadeduses, olime vihaalused ja vihkasime üksteist.“

Kas ei tule tuttav ette? Selline suhtumine ümbritseb meid ju tänapäeval igal pool! Ja on arvatavasti ümbritsenud Kristuse kogudust kõigil aegadel. Valitsejaile ja võimukandjaile pole kombeks alistuda. Kuulekus, head teod, leebus, rahupüüdlus ja tasadus näitavad pigem nõrkust, teotamine on norm. Himude ja lõbude orjamine on saanud meelelahutuse ekvivalendiks, kurjust ja kadedust nähakse teiste ja mitte enda juures, vihkamine ja vihatuna tundmine kuuluks justkui inimlikkuse juurde. See on tüüpiline kel-jõud-sel-õigus-suhtumine ellu, mida teadusliku teorianana toetab loodusliku valiku tegur darvinistlikus õpetuses.

Kuid Jumal ei tahtnud, et inimesed niimoodi elavad. Ja põhjus selleks oli tal mitte piinlikkus kellegi teise ees – põhjus, miks inimesed vahel oma lastelt moraalselt kvaliteeti nõuavad –, sest kelle ees peaks Jumal piinlikkust tundma! Põhjus, nagu apostel meie kirjakohast ütleb, oli Jumala heldus ja inimesearmastus. Jumal muretses inimeste endi pärast: et nad üksteist ei kiusaks, vihkaks ega tapaks. Vaid saaksid võimaluse tulla tagasi oma taevase Isa juurde, kust nad on pärit ja kuhu nad kuuluvad.

Teiseks. Kes on Päästja?

Meie kirjakohas torkab silma, et apostel nimetab Päästjaks Jumalat: „Kui aga Jumala, meie Päästja heldus ja inimesearmastus ilmus...“ Tõepoolest, sellist vormelit UT-s palju ei kohta. Peamiselt ongi seda kasutatud nn pastoraalkirjades (1-2Tm, Tt). Lisaks ütleb ka Lk 1:47 Maarja oma kiidulaulus: „...ja mu vaim hõiskab Jumala, minu Päästja pärast“. Ja Jd 25 on öeldud: „...ainsale Jumalale, meie Päästjale“.

Jumalat nimetatakse Päästjaks muidugi läbivalt VT-s ja sellega võikski neid vormeleid UT-s põhjendada. Kuid kas pole nii, et Isa nimetamine Päästjaks annab meile parema ettekujutuse Kolmainsusest: mitte ainult Poeg ja Püha Vaim pole mänginud rolli inimkonna päästmisel ja Jumal pole seda kõike lihtsalt muheldes pealt vaadanud, vaid Jumal on ka kõige juures aktiivselt „kaasa aidanud“ – nagu Kolmainsuse isikule kohane.

Ja kolmandaks. Mille ja kelle kaudu päästmine tuleb?

Päästmine tuleb, nagu apostel meie kirjakohas ütleb, „uuestisünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu“. Päästmine ei tule mingi õpetuse ega taipamise kaudu.

Neljapäeval tähistasime siin kirikus kolmekuningapäeva ja selle püha üheks ajalooliseks aluseks peetakse 2. kristliku sajandi egiptuse gnostiku Basileidese juurutatud tava pidada Kristuse ristimispüha 6. jaanuari paiku. Gnostitsim on just midagi sellist, mis, nagu õpetuse nimigi ütleb, püüab eesmärgile, Jumala juurde jõuda taipamise või teadmise abil. Mitte millegi inimese välise abil, nagu kusagilt mujalt tulnud usk või Püha Vaim.

Kuid meie kirjakohas rõhutab apostel päästmisel jusnimelt välist: ristimist ehk uuestisünni pesemist ja selle tagajärjel Püha Vaimu saamist. Seda kinnitavad ka Jeesuse enda sõnad jünger Peetrusele Mt 19:28: „Tõesti, ma ütlen teile, kes olete mulle järgnenud, uuestisündimises, kui Inimese Poeg istub oma kirkuse troonile, istute ka teie kaheteistkümnemele troonile Iisraeli kaheteistkümneme suguharu üle kohut mõistma.“ Seega järgnetakse Jeesusele mitte tema õigete sõnade või hea õpetuse pärast, mida siis ollakse taibanud, vaid justnimelt uuestisündimise kaudu ristimises ja Püha Vaimu saamises.

Meie kirjakohas Tt 3:6 ütleb apostel, et „Seda Vaimu on ta [Jumal] meie peale ohtralt valanud Jeesuse Kristuse, meie Päästja läbi“. On huvitav, et ühe ja sama lühikese kirjakohta vältel on Päästjaks nimetatud nii Jumalat kui ka Jeesus Kristust. Kuidas seda põhjendada?

Selle kohta on piibliteaduses öeldud, et Jumal Isa on justkui päästmise arhitekt, Jumala Poeg aga ehitaja, kes viib Suure Arhitekti plaani ellu. Plaani juurde kuulub aga Püha Vaimu väljavalamine nii koguduse kui ka iga üksiku koguduseliikme peale.

Selle kõige tagajärg ongi see, et ristitud inimene saab uue staatuse: tema nimi kantakse Jumala Eluraamatusse, ta saab Jumala pärijaks, nagu apostel ütleb, „lootuse põhjal“, ehk siis tulevaseks pärijaks, ja ta saab oma südamesse Püha Vaimu, kes muudab tema suhtumist ellu, maailma ja inimestesse – inimene hakkab uskuma Jumalasse, Jumalat oma elus usaldama.

Meie kirjakohtale järgnevas salmis Tt 3:8 kirjutabki apostel Tiitusele: „See sõna on ustav ning ma tahan, et sa neid asju tõsiselt rõhutaksid, et need, kes on hakanud Jumalat uskuma, oleksid hoolsad tegema häid tegusid. See on hea ja inimestele kasulik.“

Seda mõtet ei tule võtta nii, et usu juurde kuulub kohustus häid tegusid teha, sest see läheks

vastuollu Pauluse õpetusega õigeksmõistust üksnes usu läbi. Kuid selles on Tiituse kirja autoril (kui see polegi apostel Paulus, nagu valdav piibliteaduslik seisukoht kõlab) täiesti õigus, et heade tegude tegemine on ilus (καλός võib tähendada ka 'ilus') ja inimestele kasulik. Seega läheb see täiesti kokku Jeesuse kaksikkäsu teise käsuga „armasta oma ligimest nagu iseennast“, mille aluseks on Püha Vaimu viljad, Gl 5:22j järgi „armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus“.

Niisiis pole ristimine mitte tühine asi! Vastupidi, üksnes ristimine toob enesega kaasa kõik ilusa, hea ja kasuliku, mis Jumal inimesele kinkida tahab!

Aamen.